

МАТЕРИАЛИ
ЗА XI МЕЖДУНАРОДНА
НАУЧНА ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦИЯ

«НАЙНОВИТЕ ПОСТИЖЕНИЯ
НА ЕВРОПЕЙСКАТА НАУКА -
2015»

17 - 25-ти юни 2015

Том 9
Филологични науки

София
«Бял ГРАД-БГ» ООД
2015

То публикува «Бял ГРАД-БГ» ООД, Република България, гр.София,
район «Триадица», бул. «Витоша» №4, ет.5

Материали за 11-а международна научна практична конференция, «Найновите постижения на европейската наука», - 2015. Том 9. Филологични науки. София. «Бял ГРАД-БГ» ООД - 112 стр.

Редактор: Милко Тодоров Петков

Мениджър: Надя Атанасова Александрова

Технически работник: Татяна Стефанова Тодорова

Материали за 11-а международна научна практична конференция,
«Найновите постижения на европейската наука», 17 - 25 юни, 2015
на Филологични науки.

За ученици, работници на проучвания.

Цена 10 BGLV

ISBN 978-966-8736-05-6

© Колектив на автори, 2015
© «Бял ГРАД-БГ» ООД, 2015

Уқсатығы : әке-шешесінен айырылған жетімдер	
Зифрид	Қазіргі жетім балалар
Соғыс кесірінен әке-шешесінен айырылған; қазақ халқы шеттен келген жетім балаларды өз баласындай бауырына баса білді.	Тастанды балалар; Қазір кей қазақ балалары шет ел асуда.

а) РАФТ стратегиясы

Рөл – Зифрид

Аудитория – Дәуренбек

Форма – (хат)

Тақырып – қайырымдылық қарапайымдылықтан басталады.

б) Талқылау картасы

Иә	Жок
Зифридті асырап алғаны дұрыс болды, себебі ол мейірімділік көрмей өсер еді.	Зифридті Ахметті асырап алғаны дұрыс болмады, өйткені Зифрид үшін Ахмет шал көп қиындық көрді.

Толғаныс (Автор орындығы)

«Тақырып тандау» стратегиясы.

1. Тақырыптары:

а) Кең болсаң, кем болмайсың.

ә) Сұрапыл соғыс зардабы.

б) Бақытты балалық шақ.

2. Редакциялау.

3. Автор орындығы.

Үй тапсырмасы:

а) Ой толғау. «Жетім көрсең, жебей жүр»;

ә) Қазіргі Қазақстандағы жетімдер туралы ақпарат дайындау.

Жүсіпбек Аймауытовтың «Әнші» әңгімесіндегі жазушының тіл шеберлігіне талдау жасауда Блум жүйесін қолданып өткізген сабақ жобасы:

1-кезең. Білу

Әр топтан бір оқушы өздері оқып келген фабуласын айтып, қосымша толықтырулар жасалынады.

2-кезең. Түсіну. Әр топ өздеріне берілген әңгіме бөліміне мазмұндық жоспар құрады.

1-топ	2-топ
1. Жетімшатыр қаласын суреттеу.	1. Сахнада.
2. Қонақта.	2. Әнші үйінде.
3. Алғашқы тапсырма	3. Құс атуға бару немесе Ақтамның әңгімесі.

3-кезең. Қолдану.

Жазушы қандай тәсіл қолданғанын анықтау. Жазушының тіл көркемдігіне талдау.

Кесте толтыру

Эпитет	Тенеу	Кейіптеу	Ирония	Гипербола	Ангитеза

4-кезең. Талдау. Екі жақты күнделікті толтыру.

5-кезең. Жинақтау. Әңгімені бөлісіп жазу стратегиясы бойынша екі топ тапсырманы орындайды. 1-топ. Әмірқанды әншілік қырынан сипаттау.

2-топ. Әмірдегі қарапайым жан Әмірқанға мінездеме.

6-кезең. Бағалау.

«Өнер адамының бақыты неде?» тақырыбына ой толғау жазу.

Қорыту. Үйге тапсырма. «Әнді сүйсең, менше сүй...» тақырыбына пьесарма жазу.

СТО стратегиясын қазақ тіл мен әдебиеті сабақтарында пайдалану – оқушылардың ойлау қабілеті мен сауаттылығын арттыруға септігін тигізеді. Осы әдістерді үзбей қолдану жеке оқушылардың шығармашылық қабілетінің ашылуына жол сілтейді.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Мұқанов М.М. Бақылау және ойлау

2. С.Мирсентова «Формы и методы развития критического мышления обучающихся», Қарағанды, 2011 жыл

3. Тұрғанбаева Б.А. Дамыта оқыту технологиялары, Алматы, 2009

К. пед. н., доцент Дика Н. М.

Київський університет імені Бориса Грінченка, Україна

ЛІНГВОДИДАКТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ЛІНГВІСТИЧНИХ ПОНЯТЬ В УЧНІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ГРАМАТИКИ

Формування лінгвістичних понять з граматики – складний і поступовий процес, що потребує врахування системного характеру мови та особливостей лексико-граматичних класів частин мови, їхніх диференційних ознак та розуміння специфіки синтаксичних конструкцій як засобу ефективної комунікації.

На сучасному етапі розвитку національної освіти актуальним є розгляд національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки, яка зумов-

дена необхідністю кардинальних змін, спрямованих на підвищення якості і конкурентоспроможності освіти, вирішення стратегічних завдань, що стоять перед національною системою освіти в нових економічних і соціокультурних умовах, інтеграцію її в європейський і світовий освітній простір [3]. Тому сьогодні актуальним є створення нових підходів до формування лінгвістичних понять в учнів основної школи під час вивчення граматики, що максимально відповідатиме психолого-лінгвістичним закономірностям їхнього розвитку.

Ефективність навчання граматики української мови учнів основної школи залежить від урахування їх вікових та психологічних особливостей. Вагомим значення набувають шляхи стимуляції активного мислення в процесі навчальної діяльності, успішність якого безпосередньо пов'язана з пізнавальною активністю й самостійністю учнів, наявністю пізнавальних мотивів, використанням відповідних дидактичних засобів, спрямованих на виконання навчальних дослідницьких завдань, що вимагають пошуку пояснення й доказу закономірних зв'язків і відношень.

І. Вихованець наголошує, що досконале засвоєння граматики – це насамперед творчість, творення мовлення, вияв свого «я», принаймні мінімальна неповторність мовлення, гнучкість у висловленні думок, це і розвинена інтуїція, витончений мовний смак, і правильна оцінка нового і старого в мові, і, нарешті, загальна культура мовлення [5, 197].

Для забезпечення високого рівня засвоєння учнями лінгвістичних понять потрібно знати не тільки особливості процесу засвоєння, а й способи його здійснення. Залежно від конкретних умов і етапу навчання необхідно вибрати найбільш раціональний, методично грамотний шлях формування понять.

Дослідження сутності лінгвістичного поняття як основи граматичної будови мови здійснювали В. Бабайцева, О. Бондарко, Б. Головін, Т. Гоголіна, О. Есперсен, О. Пешковський, А. Рубасва, Ф. Фортунатов, Ф. Уракова, Л. Щерба та ін., праці яких висвітлюють систему сучасних концепцій на процес формування лінгвістичної термінології в учнів основної школи.

Окремі аспекти вивчення мовних понять розробляли вчені-методисти О. Біляєв, В. Мельничайко, С. Караман, М. Львов, М. Пентилюк, С. Омельчук, К. Плиско та ін.

Поняття – складна логічна, гносеологічна категорія. Це результат певного етапу в розвитку знань і науки загалом. Поняття є однією з форм мислення, і виступає як засіб пізнання, висунування гіпотез і теорій. Мислення може відобразитися в різних формах: поняттях, судженнях, умовиводах. Поняття не просто слугує формою відображення дійсності, а й розкриває сутнісні характеристики речей, внутрішні, корінні модифікації, що визначають властивості предметів, їх суперечливу природу [1, 87].

Поняття – це основний атрибутивний елемент коректного мислення. Усяке поняття залежно від предмета завжди має дві логічні характеристики: зміст і об'єкт. Зміст поняття – відображення істотних ознак предметів, що існують реально, об'єктивно, незалежно від особистості. Інакше, це знання про предмети, яким

властиві конкретні поняття, їхні основні властивості. Отже, у процесі практичного засвоєння, у міру того, як учні дедалі глибше і глибше пізнають теоретичний аспект, зміст понять збагачується новими ознаками.

Щодо логіки становлення лінгвістичних понять, то воно відбувається двома шляхами: поняття в процесі формування поглиблюються, уточнюються і узагальнюються, або ж усуваються, як не наукові, на зміну їм виникають нові поняття, або ж доповнюються, модифікуються раніше вивчені. Існують логічні операції над поняттями: узагальнення та обмеження. Наукові поняття здатні концентрувати розрізнені факти мови і стають орієнтиром усвідомленої практичної мовної діяльності особистості.

У лінгвістичних поняттях узагальнені суттєві ознаки мовних явищ. Отже, процес роботи над засвоєнням поняття, перш за все, повинен включати аналіз певного мовного матеріалу з метою виділення істотних ознак досліджуваного явища. Вчитель чітко визначає для себе його істотні ознаки поняття, з урахуванням програмних вимог, уточнює, з якими ознаками (істотними або несуттєвими) необхідно познайомити учнів, який краще використовувати теоретичний матеріал, методичні форми, прийоми і засоби навчання.

Вивчаючи нове поняття, необхідно зберігати структуру мови. Для керування процесом формування лінгвістичних понять, правильної організації пізнавальної діяльності учнів необхідно чітко уявляти, що таке поняття, розуміти особливості процесу оволодіння ним та установити умови, за яких засвоєння відбуватиметься більш результативно.

Робота над поняттям передбачає аналіз мовного матеріалу і встановлення істотних ознак поняття. Спираючись на численні дослідження з психології та методик навчання української мови, результативність аналітичної діяльності учнів зростає, якщо школярі самі складають (або підбирають) вихідний мовний матеріал, виконуючи під керівництвом вчителя певні завдання.

Результативність зумовлена тим, що сам характер завдання вимагає від учнів активного оперування ознаками поняття і націлює їх на розуміння ролі досліджуваної категорії в мові.

Таким чином, під час формування лінгвістичних понять, з одного боку, необхідно розвивати в учнів уміння абстрагуватися від лексичного значення конкретних слів і синтезувати те спільне, граматичне, що характерно для слів як певної мовної категорії, з іншого боку, важливо розвивати у школярів поглиблене розуміння лексичного значення слова, інакше застосування набутих граматичних знань буде занадто вузьким і далеким від живої мовної практики та безпосереднього використання в умовах спілкування.

Необхідно розуміти, що від практичного володіння словом в мові, від обмеженого розуміння лексичного значення слів на початковому етапі вивчення лінгвістичних понять, школяр переходить до більш глибокого розуміння взаємодії лексичного та граматичного значень в словах, є основою свідомого володіння словом у мові.

Практика формування лінгвістичних понять здійснюється за умови ефективно-методичної системи. Результативність засвоєння знань значною мірою

зумовлена методами навчання. Пояснювальний (репродуктивний) метод не забезпечує активної пізнавальної діяльності і орієнтується на сухе запам'ятовування мовного матеріалу.

Більш ефективним, на нашу думку, є пояснювально-спонукальні (частково-пошукові) методи. Ситуація пошуку спрямована на активну розумову діяльність учнів, що спонукає їх до самостійного творчого вибору способів її вирішення.

Про активну розумову діяльність не слід забувати і при розробці дидактичного матеріалу, характер завдань якого має відповідати цілям оволодіння учнями не лише змістовою, а й операційною стороною знань. Учні мають не лише знати, а й застосовувати вивчене на практиці.

Активна розумова діяльність значно зростає, якщо учні самі поетапно виконують дії для правильного вирішення завдання. Бо саме процес мислення та логічного розмірковування над поняттями вимагає від учнів активного оперування знаннями та розумовою діяльністю. Поступово міркування стають все більш стислими і частково автоматизуються.

Лінгвістичне чуття різнорівневе і формується поступово, характеризується рівнем впізнавання та усвідомлення учнем. Прикладом може слугувати ситуація, коли учні можуть знайти в реченні словосполучення, але пояснити, якими засобами зв'язку пов'язані головне і залежне слово вони не можуть, або ж вони можуть вказати лише на граматичний засіб вираження зв'язку – рівень впізнавання, елементарного усвідомлення зв'язку слів у словосполученні. Високий рівень усвідомлення зумовлюється знаннями типів зв'язку слів у словосполученні, особливостей стрижневого і залежного слова у словосполученні.

Учитель цілеспрямовано працює з учнями над розвитком лінгвістичного чуття, створюючи для цього в процесі навчання сприятливі умови. Зокрема, має подбати про те, щоб досліджуване поняття було дійсно предметом свідомості учня.

Необхідно зазначити, що для успішного формування лінгвістичних понять, предметом засвоєння для учнів повинні бути не тільки головні, але й вторинні їх ознаки, виділення яких попереджає помилки хибного узагальнення. Практика переконує, що учні саме несутьтеві ознаки сприймають за істотні і беруть їх за основу при визначенні поняття.

Вивчення граматики української мови в основній школі передбачає насамперед готовність учнів реалізувати здобуті знання з морфології та синтаксису і застосування практичних вмінь і навичок для розв'язання проблем, що постають у процесі навчання та подальшій професійній діяльності.

Література:

1. Войшвилло Е. К. Понятие как форма мышления: логико-гносеологический анализ / Е. К. Войшвилло. – М.: Изд-во МГУ, 1989. – 239 с.
2. Дика Н. М. Формування лінгвістичних понять в учнів загальноосвітніх навчальних закладів під час вивчення морфології (іменні частини мови) / Н. М. Дика. – Українська мова і література в школах України. – № 10. – С. 20-25.
3. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: (<http://www.mon.gov.ua/ua/oflen-requested/state-standards/>)

4. Омельчук С. Навчання морфології української мови на засадах дослідницького підходу: теорія і практика: монографія / Сергій Омельчук. – К.: Генеза, 2014. – 368 с.

5. Практикум з методики навчання української мови / Колектив авторів за ред. М. І. Пентиліук, С. О. Караман, О. В. Караман, О. М. Горошкіна, А. В. Нікітіна, Т. Г. Окуневич, З. П. Бакум, Н. М. Дика та ін. – К.: Ленвіт, 2003. – 302 с.

6. Українська мова: Енциклопедія / редкол.: Русанівський В. М. (співголова), Тараненко О. О., Зяблюк М. П. та ін. – [2-ге вид.]. – К.: Вид-во «Укр. Енцикл-я» ім. М. П. Бажана, 2004. – 824 с.

7. Українська мова. 5–12 класи: Програма для загальноосвітніх навчальних закладів / укладачі: Г. Т. Шелехова, В. І. Тихоша, А. М. Корольчук, В. І. Новосьолова, Я. І. Остаф; за ред. Л. В. Скуратівського. – К.: Ірпінь: Перун, 2005. – 176 с.

Қабашева Н.А.

М.Әтемісов атындағы

Батыс Қазақстан мемлекеттік университетінің оқытушысы

ЖАҢАША ОҚЫТУ АРҚЫЛЫ ЖЕКЕ ТҰЛҒАНЫ ДАМУЫ

Бүгінгі таңда Қазақстанның өскелең ұрпаққа өрелі білім, өнегелі тәрбие беру ісі мүлдем жаңаша сипат алып отыр. Осыған байланысты педагогикалық ғылым алдында да нақты білім міндет туындауда, ол – жеке тұлғаны дамытуға бағытталған жаңа оқыту технологияларын әзірлеу, яғни оқытудың жаңа инновациялық технологиясын қалыптастыру.

Педагогикалық технология дегеніміз – тәжірибеде жүзеге асырылатын белгілі бір педагогикалық жобаның жүйесі /В.П.Беспалько/.

Педагогикалық технологиялар оқушының дамуына, жеке тұлға ретінде қалыптасуына жағымды жағдайлар жиынтығын құрайды. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңы бұл істі нағыз қажет үлгіде, шығармашылық деңгейде, шынайы ізденіспен іс жүзіне асыруға мол мүмкіндік беруде. Жаңа технологияның басты ерекшелігінің өзі – жеке тұлғаға баса назар аударту болса, бұл дегеніміз – оқытудың ең тиімді әдіс-тәсілдерін пайдалана отырып, оқыту мазмұнын жеке басты ерекшелігіне бейімдей жүргізу деген сөз.

«Мұғалім зор тұлға, ол күннің құдіретті сәулесі іспетті», – деп К.Д.Ушинский айтқандай, қазіргі әрбір ұстаз, еліміздің болашағы – бүгінгі балаларды біліммен сусындатып, олардың білімді, тәрбиелі азамат болып шығуына тікелей жауапты. Педагогикалық технология бойынша студенттің тіл мәдениетін білім, білік, дағды арқылы дамыту керек. Әрқайсысының деңгейіне қарай бағдарлама дайындалуы тиіс. Ол үшін, біріншіден, әр түрлі бағыттағы бағдарлама құру керек. Екіншіден, әр студенттің жеке қабілетін ескере білуіміз қажет. Үшіншіден, сабақ кезіндегі тапсырмаларды, үй тапсырмаларын жас ерекшелігіне сай беру қажет. Ол деңгейлеп саралауға негізделген технологияға